Graven naar explosieven

Loon- en grondverzetbedrijf Dekkers, Maasbommel

Bommen onschadelijk maken laat je graag over aan een specialist. Dat geldt ook voor het graafwerk dat nodig is om grote en kleine explosieven bloot te leggen. Loonbedrijf Dekkers uit Maasbommel is landelijk actief in dit bijzondere grondverzet.

Op een braakliggend terrein in Eindhoven schraapt kraanmachinist Ben Kistemaker de bovenste dertig centimeter teelaarde weg en legt die aan een hoop. Hij is de vaste man op de Volvo-rupskraan van loonbedrijf Dekkers. Enkele tientallen meters bij hem vandaan speuren senior-explosievenspecialist Mark Jochoms van het bedrijf AVG Explosieven Opsporing en zijn assistent naar ijzeren voorwerpen. Met handdetector en schop werken ze systematisch de zojuist blootgelegde laag af. Regelmatig halen ze wat naar boven. Meestal is het niets bijzonders, zo valt te zien op de oudijzerhoop. Zo nu en dan vinden ze echter granaatscherven of andere munitieresten. Die leggen ze apart.

Het is geen toeval dat hier munitie ligt, want het terrein ligt vlakbij het vliegveld van Eindhoven. Strategische plekken, zoals vliegvelden, zijn in Nederland bezaaid met projectielen uit de Tweede Wereldoorlog. Voordat de gemeente het terrein verder bouwrijp mag maken, moet ze daarom de grond laten onderzoeken. Kleine munitie is meestal al zo ver verroest dat die niet meer gevaarlijk is, maar er kunnen ook grote explosieven liggen, zoals een vliegtuigbom of bommen met een chemische lading. De scanapparatuur kan het verschil niet zien, want het vele ijzer in de grond veroorzaakt ruis. Vandaar dat het terrein laagsgewijs wordt afgegraven, totdat de scanapparatuur in de diepere lagen kan kijken.

Jonge sector

Dekkers is één van de weinige bedrijven in Nederland die zich bezighouden met het afgraven van munitieverdachte grond en meteen ook de grootste. Het bedrijf draait er

Loon- en grondverzetbedrijf Dekkers, Maasbommel

Het loon- en grondverzetbedrijf van de familie Dekkers in Maasbommel is actief in agrarisch loonwerk, grondverzet en cultuurtechnisch werk. Maarten Dekkers is de vierde generatie in het bedrijf. De agrarische tak is nog altijd omvangrijk en bestaat voor het grootste deel uit ruwvoederwinning en het uitrijden van mest voor de melkveehouders in de directe omgeving. Verder zijn de werkzaamheden breed. De meest opvallende tak is het ontgraven van munitieverdachte grond. Voor dit werk staan vier rupskranen, twee mobiele granen, een midi- en een minigraver, twee shovels en vier trekkers met dumpers klaar.

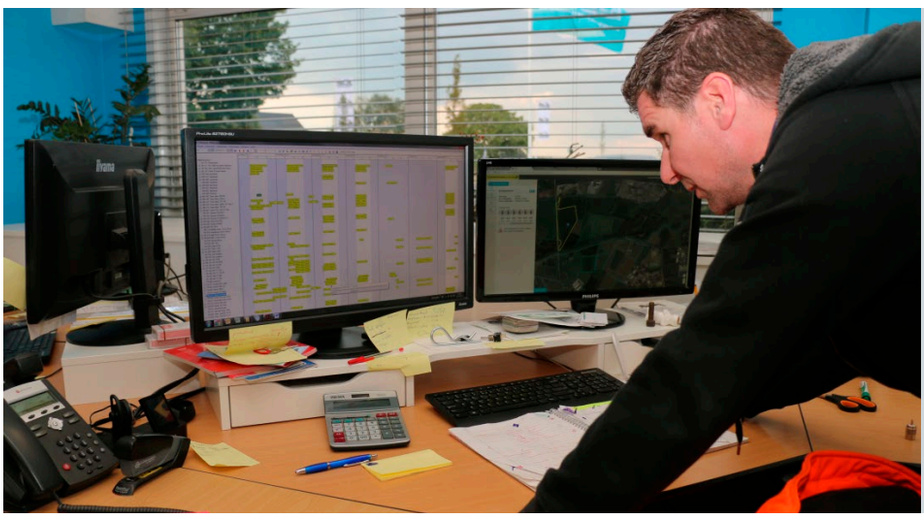
zeven tot negen ton omzet per jaar in. "Zoals dat vaak gaat met bijzondere klussen zijn we erin gerold", vertelt Maarten Dekkers. Vader Jan Dekkers begon met graafwerk voor een lokale aannemer die contacten had met de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EOD). Tot 1999 deed de EOD nog veel graafwerk in eigen beheer, maar wilde daar eigenlijk van af. "Wij werden steeds vaker ingeschakeld, eerst nog met de gewone kraan", blikt Dekkers terug. Daarna trok de overheid zich helemaal terug en werd het opsporen en vrijgraven van 'conventionele explosieven' aan de markt overgelaten. Dat kon niet zonder goede afspraken. Het leidde tot de oprichting van de Vereniging voor Explosieven Opsporing (VEO), een koepel voor bedrijven die het vooronderzoek en de risicoanalyses doen, de bedrijven die de explosieven daadwerkelijk opsporen en de bedrijven in de civieltechnische ondersteuning. Alleen aangesloten bedrijven mogen aan de slag.

Alle machinisten van Dekkers krijgen een speciale opleiding en een uitgebreide medische keuring. De machines moeten aan extra veiligheidseisen voldoen. Panelen in de richting van het graafwerk zijn bekleed met acht millimeter dik staal, met daar bovenop veertig millimeter multiplex. Dat geldt ook voor het dak van cabines en het kopschot van dumpers. Mochten er scherven rondvliegen, dan ketsen ze niet af op het staal, maar wordt hun snelheid geremd. De voor- en zijruiten van de kraan bestaan uit dikke, kogelwerende kunststof. Alleen de achterruit is niet versterkt. Die moet er bij een drukgolf uit kunnen klappen en bij kantelen een weg naar buiten bieden. Bij trekkers is het andersom; daar zijn alleen de achterruit en het dak versterkt, omdat het gevaar zich aan de kant van de dumper bevindt.

De aanpassingen aan de machines gebeuren bij Dekkers zelf en vragen de nodige creativiteit. Het gebogen glas van shovels, bijvoorbeeld, wordt vervangen door een constructie met een knik. Ook elke kraan krijgt zijn eigen 'make-over'. Daarbij wordt het uiterlijk niet vergeten. In de werkplaats bij Dekkers liggen alweer een paar multiplex deurpanelen klaar die zojuist in Doosan-oranje zijn geschilderd. "We willen er ook een beetje knap bij rijden", zegt Dekkers. De kosten van de aanpassingen liggen tussen de € 10.000,- en € 15.000,- per machine. Daarnaast moeten de kunststof ramen elke drie jaar worden vervangen, omdat ze snel gaan krassen.

Flexibiliteit noodzakelijk

Naast de juiste mensen en de juiste apparatuur draait het in dit werk om flexibiliteit. Vandaag is het rustig en staan de meeste kranen bij huis of draaien ze in het conventionele werk. Een vrij uitzonderlijke situatie. "Al weet je het nooit", zegt Dekkers. "Morgen kan het helemaal anders zijn." Nog geen paar uur later worden zijn woorden kracht bijgezet als zijn planner meldt dat de volgende dag zeven kranen op diverse plaatsen in het land moeten zijn. "Het is vandaag

"Geen loopjongen zijn"

Lage overheadkosten, universeel inzetbare machines en jezelf naast de klant opstellen. Met die focus richt Dekkers zich op de verhuur. Om een voorbeeld te geven: met slechts drie mensen op kantoor worden 26 tot 34 medewerkers rechtstreeks aangestuurd. De urenregistratie is geautomatiseerd en aan de invoering van digitale werkbonnen wordt gewerkt. Waar Dekkers voor waakt, is om als loopjongen te worden gebruikt. "Dat laat ik niet gebeuren. We zien onszelf als partner en hebben onze klanten iets te bieden. Alleen met die opstelling krijg je een goed verdienmodel."

Het hangt nog maar net aan de gevel. Ter ere van het honderdjarig bestaan van het bedrijf kreeg de familie Dekkers van de personeelsvereniging dit fraaie bord aangeboden.

De agrarische tak bestaat hoofdzakelijk uit werk voor melkveehouders in de directe omgeving. Met het sleepslangen komt Dekkers ook buiten het reguliere werkgebied.

De ruiten van machines die op munitieverdachte grond draaien, zijn voorzien van 33 millimeter dikke kogelwerende kunststof. Met deze kogelinslag toont de fabrikant de werking.

Zo kan de oogst eruit zien. Op deze locatie was de grond bezaaid met vliegtuigbommen.

Wie zoekt naar explosieven komt ook veel oud ijzer tegen, zo blijkt uit de oudijzerhoop op het terrein.

bellen en morgen komen. Die flexibiliteit móet je hebben", zegt Dekkers. "En dat is best lastig. Het is soms schipperen in de reguliere klussen."

Op locaties zoals het bouwterrein in Eindhoven is het werk lang tevoren bekend. Dat laat zich redelijk plannen, al is de duur van een klus altijd afwachten. Lange klussen duren soms een maand, maar tachtig procent van het werk duurt minder dan twee dagen. Het verdienmodel zit hem voor Dekkers in de goede voorwaarden, zoals betaalde wachturen, reisuren en het tellen in volle dagen.

Van de meeste korte klussen weet Dekkers in grote lijnen wanneer ze gaan komen. Er zijn echter ook onverwachte klussen, bijvoorbeeld als er tijdens bouw- of herstelwerk plotseling een vermoeden is van explosieven in de bodem, door de vondst van munitie of een getuigenverklaring. In zo'n geval wordt een bouwplaats meteen stilgelegd en komt de EOD of een ander opsporingsbedrijf in actie. De procedure is dan als volgt: een senior-explosievenspecialist neemt ter plaatste de leiding over. Hij overrulet iedereen, van aannemer tot burgemeester en de eigenaar van het terrein. Dan komt Dekkers in beeld en gaat de reguliere aannemer van het graafwerk af. Wel houdt die laatste zicht op zijn klus. In driehoeksverband tussen de beide aannemers en het explosievenopruimingsbedrijf werken ze verder, totdat de bouwlocatie weer veilig is verklaard.

Er zijn explosievenopsporingsbedrijven die zelf machinisten en graafmachines hebben, maar in de meeste gevallen wordt het grondwerk uitbesteed. Liefst aan een ervaren machinist, met de juiste mindset, benadrukt senior-explosievenspecialist Jochoms: "Het draait niet om kuubs per uur, maar om goed teamwork."

Gevaarlijk

Hoe gevaarlijk is het werk eigenlijk? "Als je van zes meter diepte een intact explosief naar boven haalt, is dat best spannend," zegt Maarten Dekkers, "maar de risico's zijn gelukkig erg klein. De kans dat je onderweg naar het werk een ongeluk krijgt, is vele malen groter. Wij naderen de explosieven tot dertig centimeter. Daarna leggen de specialisten ze met de schop verder bloot en bepalen ze wat ermee moet gebeuren."

Risicoloos is het natuurlijk niet. Dekkers noemt voorbeelden van een lichte explosie onder een rijplaat en een fosforbom, waarvan de inhoud spontaan ontbrandde. Gevaarlijk, want de vlammen zijn onzichtbaar. De meest gevaarlijke situatie ontstond ooit bij het opgraven van een vliegtuigbom. "Op een grasveldje pal naast het afgezette terrein had de kraanmachinist de toplaag even vlak getrokken om van bak te kunnen wisselen. Precies op die plek bleek direct onder het maaiveld nog een vliegtuigbom te liggen. Gelukkig is dat goed afgelopen. Daarna zijn de procedures opnieuw tegen het licht gehouden, want veiligheid staat altijd voorop."

TEKST & FOTO'S: **Egbert Jonkheer**